

معارف و عقاید ۱

www.ketab.ir

عنوان: معارف و عقاید ۱ (یک)

نام پدیدآور: تهیه و تنظیم دفتر تدوین متون درسی.

مشخصات نشر: قم: مرکز مدیریت حوزه های علمیه، ۱۳۹۴

مشخصات ظاهری: ۳۳۶ ص.

شابک: ۰-۲۵-۷۵۵۰-۶۰۰-۹۷۸

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع: شیعه - عقاید

موضوع: شیعه - اصول دین

موضوع: اسلام - عقاید - راهنمای آموزشی

موضوع: شیعه - عقاید - مسائل: تمرین ها و غیره

شناسه افزوده: حوزه علمیه. دفتر تدوین متون درسی

شناسه افزوده: حوزه علمیه. مرکز مدیریت حوزه های علمیه

رده بندی کنگره: ۱۳۹۴، ۶۱ م / ۵ Bp

رده بندی دیویی: ۲۹۷ / ۴۱۷۲

شماره کتابشناسی: ۳۸۸۱۶۸۷

معارف و عقاید ۱

رضا برنجکار

محمد تقی سبحانی

...

دفتر تدوین متون درسی

ناشر: مرکز مدیریت حوزه های علمیه

نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۳۹۴

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۹۰۰۰ تومان

...

همه حقوق محفوظ است.

انتشارات: ۳۷۷۴۸۳۸۳ - ۲۵

دفتر تدوین متون درسی حوزه های علمیه:

۳۷۸۳۴۰۵۴ - ۲۵

۳۷۸۳۴۰۴۴ - ۲۵

WWW.TMD.IR

قال أمير المؤمنين علي بن أبي طالب (عليه السلام): مَنْ مَاتَ مِنْكُمْ عَلَى فِرَاشِهِ وَهُوَ عَلَى مَعْرِفَةِ حَقِّ رَبِّهِ وَحَقِّ رَسُولِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ مَاتَ شَهِيداً وَوَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ.

وسائل الشيعه، ج ۱۵: ص ۵۵ و ۵۶، باب ۱۳ من أبواب جهاد العدو، ح ۱۵.

مقدمه دفتر

گفته‌اند که آدمی جز اندیشه چیز نیست، اما این سخن چندان دقیق نمی‌نماید؛ انسان هویتی چند گونه دارد. هم از خرد و اندیشه، از ابعاد روحی، رفتاری و فطری نیز برخوردار است. البته این سخن درست است که اندیشه و عقیده از مهم‌ترین ابعاد هویت انسان و بلکه اساسی‌ترین عنصر سازنده حیات بشر و شاکله هستی حقیقی اوست.

تردیدی نیست که بیشترین انسان‌ها بی آن که بپندارند و بر کردار خویش درنگ کنند، دست به اقدام می‌زنند و احساسات بیش از عقل در زندگی مردمان اثربخش است. با این حال، نباید فراموش کرد که عواطف و احساسات و نیز رفتارهای بشری تنها از سوی عقل و اندیشه به مهار می‌آید و سرچشمه بسیاری از انگیزش‌ها و عملکردها، اندیشه‌های ناصواب و عقاید انحرافی است. در یک کلام، هرچند وجوه گوناگون هویت بشری در زندگی او ایفای نقش می‌کند و بی‌حضور آن‌ها، حیات بشر حرکت و حرارتی ندارد، اما راهبری درست و سرنوشت نیکوی انسان تنها در گرو خردمندی و آموزه‌های صحیح اعتقادی است.

اهمیت اندیشه سالم و جایگاه باورهای بنیادین در حیات بشری همواره از

سوی پیامبران بزرگ الهی مورد تأکید قرار گرفته و تلاش برای بهسازی عقاید و باورسازی عقول، در سرلوحه برنامه‌های ایشان بوده است. تاریخ بشر خود گواهی می‌دهد که رهایی و رستگاری او در پی دستیابی به بینش درست و حاصل دین و دانش صحیح بوده است. شخصیت‌های بزرگ تاریخ از شرق و غرب نیز بر این راه رفته‌اند و پیش و بیش از همه، به نوسازی اندیشه همت گمارده‌اند و برای این منظور روش‌ها و مکاتبی پی ریزی کردند.

مکاتب و جهان بینی‌های مختلف البته به نوبه خود یکی از مشکلات و موانع بشر بری نهم درست حقیقت بوده است. متفکران بشری بیشتر به جای آن که راه عقل پیشه کنند، در راهه اوهام و خیالات گرفتار آمده و به جای نور معرفت، تیرگی جهل به ارجاف آورده‌اند. از این جاست که رسالت فرستادگان الهی در راهبری اندیشه بشری آغاز می‌شود و خرد آدمیان با بهره‌مندی از سرچشمه‌های عقلانیت ناب، دریچه‌ای به حقائق وین و روحبخش می‌گشاید. این جاست که در مکتب اهل بیت (علیهم‌السلام) بهترین روش رسالت حقائق، خردورزی در سایه وحی و تعقل در درون مایه منابع و حیانی معرفی شده است.

در همین راستا و با الهام از مسیری که در اندیشه اسلام اسلامی به نیکویی سپری شده است، تدوین یک دوره اعتقادات اسلامی پس از بزی گردید. این مجموعه به پیشنهادات و نظارت «دفتر تدوین متون حوزه علمیه» و برای حلقه نخست از آموزش‌های اعتقادی در «مرکز تخصصی معارف اهل بیت (علیهم‌السلام)» تحقیق و تنظیم گردید. «کمیته کلام اسلامی» در مرکز تدوین متون حوزه در همه مراحل بر نگارش اثر نظارت داشته است، هرچند این کتاب هنوز کاستی‌هایی دارد که ان شاء الله با راهنمایی اساتید و صاحب نظران در ویرایش بعدی اصلاح خواهد شد. در همین جا بر خود فرض می‌دانیم که از مدیر دانشمند دفتر تدوین متون حوزه، جناب حجت الاسلام والمسلمین سید حمید جزائری و نیز مدیر سابق مرکز، فاضل

ارجمند جناب آقای رضا حبیبی و همکاران ارجمندشان که بی گمان بدون پی گیری دلسوزانه و سخت کوشانه آنان این اثر به انجام نمی رسید، تشکر و قدردانی کنیم. همچنین باید از اعضای محترم کمیته کلام، به ویژه اساتید دانشور حجج اسلام والمسلمین عبد الرحیم سلیمانی و رسول رضوی که با نکته سنجی و پیشنهادات عالمانه این اثر را کمال بخشیدند، سپاسگذاری کنیم. از نویسندگان ارجمند حجت الاسلام والمسلمین رضا برنجکار و حجت الاسلام والمسلمین محمد تقی سحانی که سهم اصلی را در تدوین اثر داشته اند تشکر می کنیم و از همکاران ایشان د. «مرکز تخصصی معارف اهل بیت (ع)» نیز قدردانی می کنیم که پر تلاش و خالمانه در ماحل تحقیق و نگارش، ما را مدد رساندند؛ این اثر در حقیقت مرهون تلاش جمعی است که آن عزیزان بوده است.

در پایان، این ناچیز را با نیت از همه کسانی که در آن نقش داشته اند، به پیشگاه راهبر و معلم بزرگ بشریت حضرت ولی عصر (عج) تقدیم می کنیم و ظهور سراسر نور و معرفتش را از خداوند متعال خواستاریم.

کمیته کلام اسلامی

دفتر تدوین متون حوزه

فهرست مطالب

بخش اول: خداشناسی / ۱۹

درس ۱ - علم، دلائل و عقاید.....	۲۱
تعریف علم کلام.....	۲۱
اهمیت علم کلام.....	۲۲
قلمرو علم کلام.....	۲۴
منابع علم کلام.....	۲۴
۱. عقل.....	۲۴
۲. قرآن و حدیث.....	۲۵
درس ۲ - فواید بحث از عقاید دینی.....	۲۹
۱. بصیرت در دین.....	۳۰
۲. تقویت ایمان و انگیزه عمل صالح.....	۳۱
۳. پاسخگویی به سؤالات و زدودن شبهات.....	۳۲
۴. توانایی هدایت و ارشاد دیگران.....	۳۴
درس ۳ - جایگاه و اهمیت خداشناسی.....	۳۷
۱. نقطه آغازین دین و نخستین واجب اعتقادی.....	۳۷
۲. کمال معرفت.....	۳۹
۳. شکر منعم.....	۴۰
۴. تعالی بخش اخلاق انسانی.....	۴۱

۵. بالاترین آرامش و لذت..... ۴۲
۶. عامل وحدت‌بخشی و عدالت‌گستری..... ۴۳
- درس ۴ - دلایل وجود خداوند (برهان نظم)..... ۴۵
۱. تقریر برهان نظم..... ۴۵
۲. برهان نظم در نگاه دانشمندان..... ۴۸
۳. برهان نظم در آیات و روایات..... ۴۹
- درس ۵ - دلایل وجود خداوند (آفرینش انسان)..... ۵۳
- شگفتی‌های بدن انسان..... ۵۴
- شگفتی‌های روح انسان..... ۵۶
- نشانه‌های مصنوع بودن..... ۵۷
- درس ۶ - دلایل وجود خداوند (آفرینش زمین و آسمان‌ها)..... ۶۳
- نشانه‌های خداوند در آفرینش زمین..... ۶۳
- نشانه‌های خداوند در آفرینش کیهانشناس..... ۶۷
- وسعت کیهانها و نظم حیرت‌انگیز آنها..... ۶۷
- تأثیر معنوی توجه به آفرینش آسمان در ایمان به خداوند..... ۷۱
- درس ۷ - دلایل وجود خداوند - گواهی فطرت (۱)..... ۷۵
۱. معنای فطرت..... ۷۵
۲. معرفت فطری در آیات و روایات..... ۷۶
۳. معرفت فطری در سخنان دانشمندان..... ۷۸
۴. ویژگی‌های معرفت فطری..... ۷۸
۱. ۴. قلبی بودن..... ۷۹
۲. ۴. غیراکتسابی و خدادادی بودن..... ۷۹
۳. ۴. همگانی و دائمی بودن..... ۸۰

۵. نیاز به تذکر.....	۸۰
درس ۸ - دلایل وجود خداوند - گواهی فطرت (۲).....	۸۵
راههای ظهور و شکوفایی فطرت.....	۸۵
۱. تذکر انبیاء و اولیاء.....	۸۵
۲. مصائب و بلاها.....	۸۶
۳. توجه به آیات و نشانه‌ها.....	۸۸
۴. دست‌برد فرمانبرداری.....	۸۹
درس ۹ - توحید و توحیدی خداوند.....	۹۳
۱. معنای توحید.....	۹۵
۲. مراتب توحید.....	۹۶
۱. ۲. توحید ذاتی.....	۹۷
۲. ۲. توحید صفاتی.....	۹۷
۲. ۳. توحید افعالی.....	۹۷
۲. ۴. توحید در عبادت.....	۹۹
درس ۱۰ - نشانه‌های یگانگی خداوند.....	۱۰۱
۱. تعدّد خدایان، نشانه ضعف.....	۱۰۱
۲. هماهنگی در هستی.....	۱۰۲
۳. گواهی فطرت بر وحدانیت.....	۱۰۵
۴. خبر دادن همه انبیاء از یکتایی خداوند.....	۱۰۵
درس ۱۱ - آثار توحید.....	۱۰۹
۱. وحدت بخشی به نظام گرایش‌ها و کشش‌ها.....	۱۰۹
۲. تسلیم و تواضع، در برابر خدای یگانه.....	۱۱۰
۳. آرامش و نشاط روحی و روانی.....	۱۱۲

۴. وحدت اجتماعی ۱۱۴
- درس ۱۲ - صفات خداوند ۱۱۷
۱. عدم توانایی بشر در توصیف ذات خداوند ۱۱۷
۲. توقیفی بودن صفات خداوند متعال ۱۱۸
۱. معنای صفت ۱۲۰
۲. اقسام صفات ۱۲۱
- صفات ذات و صفات فعل ۱۲۱
- صفات ثبوتی و سلبی ۱۲۲
- درس ۱۳ - علم خداوند ۱۲۵
۱. اثبات علم الاهی ۱۲۶
۲. ویژگی‌های علم خدا در قرآن و روایات ۱۲۷
۱. نامحدود بودن ۱۲۷
۲. علم بدون ابتدا و اکتساب ۱۲۸
۳. علم بدون تغییر ۱۲۹
۴. علم بدون ابزار ۱۲۹
- درس ۱۴ - قدرت خداوند ۱۳۱
۱. اثبات قدرت الاهی ۱۳۱
۲. ویژگی‌های قدرت خداوند در آیات و روایات ۱۳۳
۱. نامحدود بودن ۱۳۳
۲. قدرت بدون اکتساب و ابتدا ۱۳۴
۳. قدرت بدون ابزار ۱۳۵
- درس ۱۵ - صفات سلبی ۱۳۷
۱. جسمانیت ۱۳۷

۱۳۸	۲. ترکیب.....
۱۳۸	۳. جهت و مکان.....
۱۴۰	۴. رؤیت با چشم سر.....
۱۴۱	۵. حلول و اتحاد.....

بخش دوم: عدل الاهی / ۱۴۳

۱۴۵	درس ۱۶ - اهمیت و ضرورت بحث عدل الاهی.....
۱۴۶	اهمیت جایگاه بحث عدل در قرآن کریم.....
۱۴۷	اهمیت و جایگاه عدل در منظر روایات.....
۱۴۸	معنای عدل در لغت.....
۱۴۸	معنای اصطلاحی عدل.....
۱۴۹	مفاهیم مرتبط با عدل.....
۱۵۰	مفهوم عدل در قرآن کریم.....
۱۵۱	مفهوم عدل در روایات.....
۱۵۲	گستره عدل الاهی.....
۱۵۲	۱. عدل در جزا.....
۱۵۳	۲. عدل در تشریع.....
۱۵۵	درس ۱۷ - دلایل عدل الاهی.....
۱۵۵	حسن و قبح عقلی.....
۱۵۸	دلایل عدل الاهی.....
۱۶۱	درس ۱۸ - ارتباط عدل الاهی با اختیار انسان.....
۱۶۷	درس ۱۹ - حقیقت اختیار انسان.....
۱۷۱	درس ۲۰ - اختیار انسان و سرنوشت.....

۱۷۴	 نقش خداوند در کارهای انسان
۱۷۹	 درس ۲۱ - عدل الاهی و ناگواری‌ها
۱۸۰	 ۱. معنای خیر و شر
۱۸۲	 ۲. معیار شناخت خیر و شر
۱۸۳	 ۳. عوامل و موانع شرور
۱۸۷	 درس ۲۳ - عدل الاهی و شرور
۱۹۳	 درس ۲۱ - عدل الاهی و تبعیض‌ها
۱۹۶	 ناقص الحلقه
۱۹۸	 حکمت آفرینش دافا
۲۰۳	 درس ۲۴ - عدل الاهی و خلود
۲۰۳	 معنای جزا و خلود
۲۰۵	 تناسب خطا با خلود و عدل الاهی
۲۰۹	 بخشش گناهکاران
۲۱۰	 تخفیف در عذاب برای مخلصین در جهنم
۲۱۳	 درس ۲۵ - حکمت الاهی
۲۱۳	 معنای حکمت
۲۱۶	 آثار باور به حکمت الاهی
۲۱۷	 دلایل حکمت الاهی

بخش سوم: نبوت / ۲۲۱

۲۲۳	 درس ۲۶ - تعریف نبوت
۲۲۴	 ۱. معنای نبی و رسول
۲۲۵	 ۲. نسبت میان نبی و رسول

۲۲۷.....	۳. درجات نبی و رسول.....
۲۲۷.....	۴. معنای حجت و رابطه آن با نبوت و رسالت.....
۲۳۱.....	درس ۲۷ - فواید بعثت و نیاز انسان به دین (۱).....
۲۳۱.....	۱. ضرورت شکر منعم.....
۲۳۳.....	۲. نیاز بشر به معارف اعتقادی.....
۲۳۴.....	۳. نیاز بشر به قانون.....
۲۳۹.....	درس ۲۸ - فواید بعثت و نیاز انسان به دین (۲).....
۲۳۹.....	۴. کمک به برقراری عدل داد.....
۲۴۱.....	۵. تربیت و تعلیم.....
۲۴۵.....	درس ۲۹ - راه‌های شناخت پیامبران (۱) - معجزه.....
۲۴۶.....	۱. تعریف معجزه.....
۲۴۷.....	۲. امکان عقلی و علمی معجزه.....
۲۴۸.....	۳. فرق معجزه با اعمال ساحران و مرتاضان.....
۲۵۰.....	۴. تفاوت معجزه با کرامت.....
۲۵۱.....	۵. تناسب معجزه با شرایط زمان.....
۲۵۳.....	درس ۳۰ - راه شناخت پیامبران (۲) - گواهی پیامبر دیگر و خرائج و شهادت.....
۲۵۳.....	۲. بشارت یا گواهی پیامبران.....
۲۵۵.....	۳. قراین و شواهد.....
۲۵۹.....	درس ۳۱ - ویژگیهای پیامبران - علم.....
۲۵۹.....	۱. جایگاه دانش نزد عقل و دین.....
۲۶۰.....	۲. لزوم تبعیت از عالم.....
۲۶۱.....	۳. لزوم علم الهی برای انبیاء.....
۲۶۳.....	۴. منبع تمام علوم انبیاء.....

۵. مراتب علوم انبیاء ۲۶۴
- درس ۳۲ - ویژگی‌های پیامبران - عصمت (۱) ۲۶۷
۱. تعریف عصمت ۲۶۷
۲. حدود و قلمرو عصمت پیامبران ۲۶۸
۳. لزوم اعتقاد به عصمت پیامبران ۲۶۸
۴. منشأ عصمت پیامبران ۲۷۰
- درس ۳۲ - ویژگیهای پیامبران - عصمت (۲) ۲۷۵
۵. ارادت - محبت و اختیار ۲۷۵
۶. ملاک تشخیص عصمت ۲۷۸
- درس ۳۴ - پیامبران ۲۷۹
۱. منبع صحیح شناخت پیامبران ۲۷۹
۲. تعداد انبیاء و رسولان الهی ۲۷۹
۳. کتابهای پیامبران ۲۸۰
۴. انبیای تشریعی و انبیای تبلیغی ۲۸۲
- درس ۳۵ - نبوت پیامبر اسلام (۱) ۲۸۵
- دلایل نبوت پیامبر اسلام ۲۸۷
۱. معجزه ۲۸۷
۱. ۱. قراین و نشانه‌های اعجاز قرآن کریم ۲۸۷
۱. ۲. وجوه اعجاز قرآن کریم ۲۸۹
- درس ۳۶ - نبوت پیامبر اسلام (۲) ۲۹۵
۲. سایر معجزات پیامبر اسلام ۲۹۸
- درس ۳۷ - نبوت پیامبر اسلام (۳) ۳۰۳

۳۰۳	 قراین و شواهد
۳۰۳	 ۱. ۳. خصوصیات اخلاقی و سوابق اجتماعی پیامبر اسلام
۳۰۴	 ۲. ۳. شرایط زمانی و مکانی دعوت
۳۰۵	 ۳. ۳. اتمی بودن رسول خدا ﷺ
۳۰۹	 درس ۳۸ - نبوت پیامبر اسلام (۴)
۳۰۹	 ۴. بهارات انبیاء پیشین به رسول گرامی اسلام
۳۱۷	 درس ۳۹ - تعالیم پیامبر اسلام
۳۱۷	 ۱. توحید و عباد
۳۲۰	 ۲. عدالت پروری و نظم ستیزی
۳۲۲	 ۳. مکارم اخلاقی
۳۲۲	 ۴. توسعه فرهنگ و دانش
۳۲۳	 ۵. جامعه سازی و تأسیس تمدن
۳۲۷	 درس ۴۰ - خاتمیت
۳۲۷	 ۱. ختم نبوت از ضروریات دین اسلام
۳۲۸	 ۲. ختم نبوت در قرآن کریم
۳۳۰	 ۳. ختم نبوت در روایات
۳۳۱	 ۴. راز ختم نبوت
۳۳۱	 ۱. ۴. جهانی بودن
۳۳۳	 ۲. ۴. جاودانه بودن